

## HRA ZE ŠWABLIČKAMI

Wučbny přikład wuwědomja šulerjam a šulerkam kónčnosť zaso narosćaceje surowizny, hdyž so tuta nadměrnje wužiwa. Woni přewzaja rólu namrěwca a namrěwče lěsa, kotřiž w přenim kole ze sobu konkuruja. Spytaja telko štomow, kaž móžno za sebje samych žnjeć. W dalším kole kooperuja ze sobu a wobhospodarja lěs zhromadnje. We wuhódnoćenju móža zwěsćić, zo wohroža pře sylne pušćenje štomow wobstaće cyłeho lěsa a zo počezí so naslědne wobhospodarjenje přez konkurencu.

### ZAMĚRY

Šulerjo a šulerki zabjeru stejšćo k wužiwanju zaso narosćacych surowiznow, woni staja naslědnosť ekonomiskeho jednanja do prašenja a posudźuja swójske zadźerženje.

### NAWJAZANJE NA WUČBNY PLAN

**wš, 5. lětnik, etika, wuknjenski wobłuk 4:** „Von und mit der Natur leben“

**wš, 5. lětnik, geografija, wuknjenski wobłuk 6:** „Mittelgebirgsland“

**wš, 8. lětnik, katolska nabožina, wuknjenski wobłuk 2:** „Botschaft der Bibel“

**wš, 10. lětnik, ewangelska nabožina, wuknjenski wobłuk 1:** „Botschaft der Bibel“

**wš, 10. lětnik, towaršnowěda, wuknjenski wobłuk 2:** „Zukunftsfähigkeit“

**gy, 5. lětnik, etika, wuknjenski wobłuk 4:** „Von und mit der Natur leben“

**gy, 7. lětnik, katolska nabožina, wuknjenski wobłuk 1:** „Leben und Handeln in der Zeit“

**gy, 7. lětnik, towaršnowěda, wuknjenski wobłuk 1:** „Eine aktuelle Kontroverse in der Gesellschaft“

**gy, 10. lětnik, serbšćina, wuknjenski wobłuk 3:** „Wohrožena domizna“

### ČASOWA POTRJEBA

1 wučbna hodžina (45 min.)

## MATERIAL A PRAKTISKI PŘIHOT

- Wizualizowanje regulow
- Na skupinku ze štyrjomi: 2 tyzce šwabličkow a jedyn pisak
- příloha 1: datowej łopjeni 1 a 2 (2 stronje)

Zwučowanje přewjedže so w skupinkach ze štyrjomi, w idealnym padže stajnje jedna skupina za jednym blidom. Wuchadźišćowy wobrost lěsa, 12 štomow (šwabličkow), położy so na kóžde blido. K tomu za kóždu skupinu datowe łopjeno 1 (hlej material), pisak a 2 šwabličkowej tyzce. Kopěrujće přidatnje za kóždu skupinu za druhe koło datowe łopjeno 2.

*Slědowace hrajne regule napisaja so na taflu:*

Zaměr je, telko štomow, kaž móžno žnjeć.

Njesmě so ze sobu rěčeć.

Wuchadźišćowy wobrost lěsa su 12 štomow.

Hra běži přez 5 lět / kołow.

Wosoba, kotraž ma jako přichodna narodniny, smě kóžde koło započinać. Tamni slěduja wotwědnje běhej časnika. (Z tym započina kóžde koło samsna wosoba a samsna wosoba dóstanje posledni štom.)

Na wosobu ma so w kóždym kole znajmjeńša jedny štom žnjeć.

Kóžda wosoba smě sej telko štomow wzać, kaž chce.

Na kóncu kóždeho koła podwoji so ličba štomow, kotrež su w lěsu wostali.

W lěsu je rum za maksimalnje 20 štomow.

Ručež je lěs wučerpany (žadyn štom njeje wjace wyše), je hra nimo. Po kóždym kole so žně kaž tež zbytny wobrost štomow přez wobkedźbowarjow a wobkedźbowarki dokumentuje.

## WOBSAHOWY PŘIHOT

Efekt kooperowanja wuwědomja so sylnišo, hdyž so na spočatku njepraji, zo budže so druhe koło přewjesć.

## PŘEWJEDZENJE

### 1. kročel: Zarjadowanje skupinow a rozjasnjenje regulow

Wotběh a napisane regule so předstaja. Rjadownja rozdželi so do małych skupinow po 4 wosobach, kotrež so na blida rozdžela. 3 wosoby z kóždeje skupiny přewzaja rólu namrěwca abo namrěwče lěsa, kotrež maja tak wjele kaž móžny z tych štomow za sebje žnjeć. 1 wosoba ma wobkedźbować a dokumentować. Wona ma swoje wobkedźbowanja nastupajo zadžerženja w hrě a při kooperowanju hrajerjow / hrajerkow zapisać, kaž tež datowe łopjena wupjelnić.

### 2. kročel: Přeni hrajny přeběh

Nětko so hra započina. Traje 5 lět / kołow, w kóždym kole ma kóždy namrěwc/namrěwča jónu žnjeć. W přeběhu hry nima so řečeć. Džiwajće dokładnje na dodžerženje tuteje regule. Wuslědki zapisaja so wot wobkedźbowarja/wobkedźbowarki w datowych łopjenach.

Po zakónčenju 5. koła so za wšitkich šulerjow widžomnje zwobrazni, kelko wosobow je 1-8, 9-12, 13-16 a 17-20 štomow žnjało.

### 3. kročel: Druhi přechod

Wón rozeznawa so wot přenjeho, dokelž smědža šulerjo/šulerki nětko zhromadnje a nic přećiwo sebi hrać. Zaměr je potajkim, telko štomow kaž móžno zhromadnje žnjeć, zo bychu so po tym tež zhromadnje wužiwali. W přeběhu hry smě so strategija wobřečeć. Při rozjasnjenju regulow dyrbja so nětko přenjeje dvě na taflí šmórnyć. Wšitke dalše regule zwostanu samsne. Kóžda skupina dóstanje datowe łopjeno 2. Wobkedźbowaca wosoba najprjedy raz z hrajerjemi/hrajerkami njerěči.

Po zakónčenju 5. koła zwobrazni so zaso za wšitkich widžomnje, kelko wosobow je 1-8, 9-12, 13-16 a 17-20 štomow žnjało. Nimo toho maja skupiny wobličić, kelko štomow su so wot skupiny dohromady w 1. a w 2. kole žnjeli.

Wšitke ličby so widžomnje napisaja. Rozdželne wuslědki a strategije móža so tak ze sobu přirunować.

#### 4. kročel: Wuhódnoćenje

Za wuhódnoćenje poskića so slědowace prašenja:

- Kak sće so w přenim kole čuli, kak w druhim?
- Što su wobkedźbowarjo/wobkedźbowarka wobkedźbowali? Kak su hrajerjo/hrajerki (hromadže) hrali? Što bě rozdžěl mjez přenim a druhim kołom?
- Kotre postupowanje je lěpše wuslědki měło (individuelnje a za cyłu skupinu), čehodla? (Tu je zajimawe, hač su skupiny na kóncy cyły lěs spuščeli abo nic.)
- Kak je so njeruny přistup k resursam (stajnje samsna wosoba je započinała) na was wosobinsce wuskutkowała? Kak na waše hrajne zadžěrženje?
- Sće sej sami w druhim kole swójske regule nastajili? Hdyž haj, kotre?
- Su regule / zakonje trěbne, zo by so fairnje hrać móhło? Hdyž haj, kotre a što měł je postajić?
- Hodža so nazhonjenja z hry na situaciju ze swójskeho žiwjenja přenjesć?
- Hdže znajeće konkurencu abo situacije kooperowanja w swójskim wšědnym dnju? Kotre wuměnjenja trjeba kooperowanje?
- Hdže su w realiće situacije, w kotrychž konkurencu zadžěwa, zo so naslědnje jedna? Što hodži so přećiwo tomu činić?
- Kotre towaršnostne wothłosowanje a politiske ramikowe wuměnjenja bychu byli trěbne, zo bychu so zaso narosćace resursy škitali?
- Što móžeće wy činić, zo byšće swójske wužiwanje resursow naslědnje rjadowali?

## PŘISWOJENJE KOMPETENCOW

### SPÓZNAĆE

Šulerjo a šulerki móža kónčnosť zaso narosćaceje surowizny přez nadměrnje wužiwanje a pobrachowace kooperowanje spóznać.

### HÓDNOĆENJE

Šulerjo a šulerki móža zasahnjenje čłowjeka do přirody, na individuelnjej kaž tež towaršnostnej / hospodarskej runinje posudžować a swójske stejišćo zabrać.

## JEDNANJE

Šulerjo a šulerki móža přiznamjenja naslédneho wobchadženja z přirodnymi resursami pomjenować a swójske skutkowanje za škit tutych resursow pomjenować.

## DALŠE MÓŽNOSĆE WOBĐŽĚŁANJA

Nawjazuju na hru ze šwabličkami byšće móhli ze slédowacymi aspektami a temami pokročować:

- konkretne přikłady zničjenja deščikowe lěsa, wuńójenje rybow, lědma dosahace metale (wotkazy we wotrězku dale deleka) etc.
- pohłubšenje koncepta naslédnosće, zasady a přikłady solidariskeje ekonomije (<http://solidarischeoekonomie.de/index.php/informationen-zu-s%C3%B6?task=view&id=136>, [wotwołane 09.01.2017])

## POZADKOWE INFORMACIJE ZA WUČERJOW A WUČERKI

Konzept „Planetariskeje hranicy“: <http://www.stockholmresilience.org/research/planetary-boundaries/planetaryboundaries/about-the-research/the-nine-planetary-boundaries.html>, [wotwołane 09.01.2017]

Wužiwojomnosć w přichodže snadnych, strategisce wažnych metalow – Studija wot Denkwerk Zukunft, 2010:

[http://www.denkwerkzukunft.de/downloads/Verf%C3%Bcgbarkeit\\_von\\_Metallen.pdf](http://www.denkwerkzukunft.de/downloads/Verf%C3%Bcgbarkeit_von_Metallen.pdf), [wotwołane 09.01.2017]

Kóždolětnje so wozjewjacy „Living Planet Report“, globalne zwěšćenje wo stawje swěta, wudate wot WWF:

<http://www.wwf.de/living-planet-report/>, [wotwołane 09.01.2017]

„Džeń wutrjebanja swěta“ („Welterschöpfungstag“), kóždolětna kampaňa oganizacije Organisation Global Footprint Network: <http://www.overshootday.org/>, [wotwołane 09.01.2017]

## ŽÓRŁA

FairBindung e.V. (Berlin) a Konzeptwerk Neue Ökonomie e.V. (Leipzig): z předhladki metodow „Endlich Wachstum. Wirtschaftswachstum Grenzen Alternativen. Materialien für die Bildungsarbeit“: [www.endlich-wachstum.de](http://www.endlich-wachstum.de), [wotwołane 09.01.2017], zlochka předžěłane za nawjazanje na sakski wučbny plan jako džěl sakskeho projekta za přesadženje orientaciskeho ramika za wuknjenski wobłuk globalne wuwíce.

*Dieses Unterrichtsbeispiel kann kopiert und frei verwendet oder weitergegeben werden.*

## PŘÍLOHA 1: ŁOPJENO 1

- 1. Rozsudźće, što budže hrać (3 wosoby) a što budže wobkedźbować (1 wosoba).**  
Entscheidet, wer spielen wird (3 Personen) und wer beobachten wird (1 Person).
- 2. Zapisajće waše mjena do tabulki deleka.**  
Schreibt Eure Namen in die untenstehende Tabelle.
- 3. Přihotujće swój lěs: Wzmiće sej 12 štomow (šwabličkow) z tyzki.**  
Bereitet den Wald vor: Holt 12 Bäume (Streichhölzer) aus der Schachtel.
- 4. Ta wosoba, kotraž změje jako přichodna narodniny, započina kóžde koło.**  
Diejenige Person, die als Nächste Geburtstag hat, beginnt jede Runde.
- 5. Wot nětka njesmě so wjace řečeć!**  
Ab nun darf nicht mehr gesprochen werden!
- 6. Započínajće z přěnim kołom a napisajće swoje wuslědki. Hrajće tak dołho, doniž njeje tabulka dowupjelnjena.**  
Beginnt mit der ersten Runde und schreibt die Ergebnisse auf. Spielt, bis die Tabelle ausgefüllt ist.

lěto / koło Jahr / Runde	mnóstwo štomow na spočatku lěta Anzahl an Bäu- men zu Beginn des Jahres	hrajer / hrajerka 1 _____	hrajer / hrajerka 2 _____	hrajer / hrajerka 3 _____	mnóstwo štomow na kóncu lěta Anzahl an Bäu- men am Ende des Jahres
1	12				
2					
3					
4					
5					
	cyłkowna ličba:				

## Příloha 2: topjeno 2

1. **Přemysliće sej mjeno skupiny.**  
Denkt Euch einen Gruppennamen aus.
2. **Napisajće waše mjena do tabulki deleka.**  
Schreibt Eure Namen in die untenstehende Tabelle.
3. **Přihotujće swój lěs: Wzmiće 12 štomow (šwabličkow) z tyzki.**  
Bereitet den Wald vor: Holt 12 Bäume (Streichhölzer) aus der Schachtel.
4. **Ta wosoba, kotraž změje jako přichodna narodniny, započina kóžde koło.**  
Diejenige Person, die als Nächste Geburtstag hat, beginnt jede Runde.
5. **Hdyž chceće, wobřečće swoju strategiju žnjeća štomow.**  
Wenn Ihr möchtet, tauscht Euch über eine Erntestrategie aus.
6. **Započínajće z přěnim kołom a napisajće swoje wuslědki. Hrajće tak dołho, doniž njeje tabulka dowupjelnjena.**  
Beginnt mit der ersten Runde und schreibt die Ergebnisse auf. Spielt, bis die Tabelle ausgefüllt ist.

### MJENO SKUPINY:

lěto / koło Jahr / Runde	mnóstwo štomow na spočatku lěta Anzahl an Bäu- men zu Beginn des Jahres	hrajer / hrajerka 1	hrajer / hrajerka 2	hrajer / hrajerka 3	mnóstwo štomow na kóncu lěta Anzahl an Bäu- men am Ende des Jahres
1	12				
2					
3					
4					
5					
	cyłkowna ličba:				

Cyłkownje wot cyleje skupiny žnjate štomy: \_\_\_\_\_  
(Gesamtanzahl der von der Gruppe geernteten Bäume)